

Окуучулардын республикалык олимпиадасынын IV туру
Тарых, 1-күн. Калыстар тобунун мүчөлөрү үчүн сунуштамалар жана окуучулар үчүн
жооптор

Теориялык деңгээлдеги тапшырмаларды баалоонун жалпы критерийлери

Тарых боюнча олимпиаданын катышуучусу фактыларды билүүсүн, атайын терминологияга ээ болуусун, окуя жана тарыхый мыйзамченемдүүлүктөрдүн ортосундагы байланышты түшүнүүсүн көрсөтүп бериши керек. Ошондой эле катышуучудан тарыхый фактыларды салыштыра билүү жана тарыхый булактардын ар кандай түрлөрүнө изилдөөчүлүк анализ жүргүзө билүү жөндөмдүүлүктөрү да талап кылынат. Олимпиаданын катышуучусу маалыматтын ар кандай булактары (иллюстрациялар, карталар, схемалар, диаграммалар, таблицалар, тарыхый булактардын тексттери ж.б.) менен иштей билүүсү зарыл.

Жалпы максималдык балл – 85.

Тапшырма 1. Хронологиялык маселе.

Эгер катышуучу маселени чыгарууда төмөнкү амалды аткарып:

$$1453 - 622 = 831,$$

Хижра боюнча Константинополь түрктөр тарабынан 831-жылы алынган деген жоопту жазса, **2 балл** берилет.

(«831-жылдагы хижра» деген жоопту да кабыл алса болот).

Эгер катышуучу календарларды дал келтирүү боюнча амалдарды толук аткаrsa, **3 балл** берилет:

$1453 - 621 = 832 : 33 = 25 + 832 = 857$ -жыл (бул жерде 33 деген сан – ай жана күн календарын дал келтирүү коэффициенти)

Тапшырма 2. Хронологиялык маселе.

Эгер катышуучу маселени чыгарууда төмөнкү амалды аткаrsa:

$$753 + 313 = 1066 \text{ жана:}$$

Римдин негизделишинен 1066-жылы Милан эдикти кабыл алынган деген жоопту жазса, **2 балл** берилет.

(«1066-жылы» деген жоопту да кабыл алса болот)

Тапшырма 3. Бир туура жообу бар тесттик суроо

Эгер катышуучу туура жоопту белгилесе, **1 балл** берилет.

Туура жооп (Д)

Тапшырма 4. Бир туура жообу бар тесттик суроо

Катышуучу туура жоопту белгилесе, **1 балл** берилет.

Туура жооп (А)

Тапшырма 5. Бир нече туура жообу бар тесттик суроо

Толук туура жоопко **макс. 5 балл**.

Туура жооптор: А, Г, Д, Е, З.

Ар бир туура жоопко **1 баллдан** берилет.

Эгер катышуучу туура жооптордон тышкары туура эмес жоопторду да белгилесе, анда ар бир туура эмес жооп үчүн **1 баллдан кемитилет**.

Тапшырма 6. Катарларды түзүү принцибин аныктоо боюнча суроо

Макс. 4 балл

А) Эгер катышуучу катардагы сунушталган элементтер орто кылымдардагы кол өнөрчүлүк устаканасына тиешелүү экенин белгилесе, **1 балл** берилет.

Эгер катышуучу өз жообун чечмелеп берсе, **2 балл** берилет. Мисалы, катардагы сунушталган элементтер орто кылымдардагы шаарларда буюмду даярдоо жана сатуу эрежелерине байланыштуу экенин жазса.

Б) Эгер катышуучу катарда тизмектелген адамдар манасчылар экенин белгилесе, **1 балл** берилет.

Эгер катышуучу булар атактуу (залкар, чоң) манасчылар – «Манас» эпосунун айтуучулары экенин белгилесе, **2 балл** берилет.

Тапшырма 7. Катарларды түзүү принцибин аныктоо боюнча суроо

Суроо үчүн макс. 4 балл

А) бөлүгүнүн толук жообу үчүн **2 балл** берилет.

Эгер катышуучу бул адамдар географиялык ачылыштарды кылган саякатчылар экенин белгилесе, бирок бул ачылыштардын кылынган мезгилин – Улуу географиялык ачылыштардын доорун белгилебесе, **1 балл** берилет.

Б) бөлүгүнүн толук жообу үчүн **2 балл** берилет.

Эгер катышуучу катардагы ашыкча адам Э. Кортес экенин гана белгилесе, бирок эмнеге экенин чечмелебесе, **1 балл** берилет.

Туура жооп:

А) Э. Кортестен тышкары бул адамдардын баары – Улуу географиялык ачылыштар доорунда ачылыш кылган саякатчылар.

Б) Э. Кортес. Ал конкистадор болгон.

Тапшырма 8. Бир нече туура жообу бар тесттик суроо

Толук туура жоопко **макс. 6 балл**

Туура жооптор: А, Б, Г, Д, Ж, З

Ар бир туура жоопко 1 баллдан берилет.

Эгер катышуучу туура жооптордон тышкары туура эмес жоопторду да белгилесе, анда ар бир туура эмес жооп үчүн **1 баллдан кемитилет.**

Тапшырма 9. Ачык суроо

Макс. 10 балл

Эгер катышуучу Ж. Баласагын башкаруучу жеке ахлактык сапаттарга ээ болушу керек жана ал сапаттар анын жүрүм-турумун жана ал тарабынан кабыл алынган жана өзүнүн пайдасына эмес, элдин жана өлкөнүн пайдасына багытталышы керек болгон чечимдерин аныктайт деп баса белгилеген деп көрсөтсө, **5 балл** берилет.

Эгер катышуучу өзүнүн ой-пикирлерин тексттен алынган цитаталар менен бекемдесе, дагы **5 балл** берилет.

Тапшырма 10. Ачык суроо

Суроого **макс. 18 балл** берилет.

А) бөлүгүнүн жообуна макс. 10 балл берилет.

Эгер катышуучу скиф-сак жоокерлери жаа жана октор, найзалар, кыска канжарлар жана кылычтар менен куралданган; коргонуучу каражат катары калканды колдонушкан деп белгилесе, **5 балл** берилет.

Эгер суроонун бул бөлүгүнүн жообу толук эмес болуп калса, б.а., катышуучу кайсы бир куралды көрсөтпөй калган болсо, анда катышуучунун упайынан жаза катары **1 балл** кемитилет.

Эгер катышуучу жооп берип жатканда, сунушталган булактардын (сүрөттөрдүн) кайсынысы маалымат алууга жардам бергенин көрсөтсө, **5 балл** берилет.

Б) бөлүгүнүн жообуна макс. 5 балл берилет.

Катышуучу Геродот менен макул экенин белгилейт жана далил катары сактардын жана скифтердин куралдарынын жана кийимдеринин окшоштугуна байланыштуу фактыларды келтирет.

Эгер катышуучу куралдардын гана окшоштугун белгилесе, анда ага **2 балл** гана берилет.

Эгер катышуучу скифтер жана сактар европеоиддик келбетте болгонун белгилесе, **3 балл** ала алат.

Тапшырма 11. Тарыхый карталар менен иштөө

Макс. 2 балл

Туура жооп: Феодалдык бытырандылык этабы

Тапшырма 12. Ачык суроолордун комплекси

Макс. 29 балл

А) 1 балл – Александр маягы

Б) 7 балл

1. Пирамидалар
2. Александр маягы
3. Семирамиданын асма бактары
4. Олимптеги Зевстин айкели
5. Родосс Колоссу
6. Галикарнастагы мавзолей
7. Эфестеги Артемида храмы

В) 14 балл (ар бир эстеликке 1 баллдан жана жайгашкан жерин көрсөткөндүгү үчүн дагы 1 баллдан берилет).

<i>Эстелик</i>	<i>Кайда жайгашкан</i>
Петра шаары	Иордания
Улуу Кытай сепили	Кытай
Тадж Махал мавзолейи	Индия
Макчу Пикчу шаары	Перу
Майялардын Чичен-Ицадагы пирамидасы	Мексика
Иисус Христостун эстелиги	Рио-де-Жанейро, Бразилия
Колизей	Рим, Италия

Г) 7 балл

1. Бурана мунарасы
2. Өзгөн комплекси
3. Таш-Рабат
4. Сулайман-Тоо
5. Кошой-Коргон
6. Манас күмбөзү
7. Саймалуу-Таш

Эстеликтердин ирети ар кандай болушу мүмкүн.

Калыстар тобунун чечими менен аталган эстеликтердин варианттары болушу мүмкүн.